

IQTISODIYOT VA IJTIMOIIY SOHALARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLANILISHI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Moliya fakulteti

Xalqaro valyuta va kredit munosabatlari yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Xamitillayeva Jasmina Jaxongir qizi

jasminaxamitillayeva@gmail.com

Annotatsiya: Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga kirib bormoqda. Iqtisodiyot va ijtimoiy sohalar ham bundan mustasno emas. Raqamli texnologiyalar, xususan, internet, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va bulutli hisoblash kabi innovatsiyalar iqtisodiy jarayonlarni va ijtimoiy munosabatlarni tubdan o'zgartiradi. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarida qo'llanilishi, ularning afzalliklari va muammolari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, iqtisodiyot, sun'iy intellekt, avtomatlashtirish, resurslar, internet.

Raqamli texnologiyalar iqtisodiyotda samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Yangi texnologiyalar yordamida ishlab chiqarish jarayonlari avtomatlashtiriladi, bu esa xarajatlarni kamaytiradi va mahsulot sifatini oshiradi. Masalan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish mumkin. Bu esa ishlab chiqarishning tezligini oshirish va resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar iqtisodiy tahlil va prognozlashda ham qo'llaniladi. Katta ma'lumotlar yordamida kompaniyalar bozor tendentsiyalarini kuzatishi, mijozlarning xulq-atvorini tahlil qilishi va raqobatchilarining

strategiyalarini o'rganishi mumkin. Bu esa kompaniyalarga o'z strategiyalarini optimallashtirish va raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. E-tijorat ham raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotdagi muhim qo'llanilishidir. Internet orqali savdo qilish, mijozlarga qulaylik yaratadi va bozorda yangi imkoniyatlar ochadi. Raqamli platformalar orqali mahsulotlarni sotish, mijozlarga xizmat ko'rsatish va marketing strategiyalarini amalga oshirish jarayonlari soddalashtiriladi. E-tijoratning rivojlanishi, shuningdek, kichik va o'rta bizneslar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Ijtimoiy sohalarda raqamli texnologiyalarni qo'llanishi ham juda muhimdir. Ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy xizmatlar va boshqa sohalarda raqamli texnologiyalar inson hayotini yaxshilashda yordam beradi. Masalan, ta'lim sohasida onlayn ta'lim platformalari orqali talabalar o'z vaqtida va joyidan qat'i nazar ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu, ayniqsa, qishloq hududlaridagi talabalar uchun juda muhimdir. Sog'liqni saqlash sohasida raqamli texnologiyalar, masalan, telemeditsina orqali bemorlar uchun qulayliklar yaratadi. Bemorlar masofadan turib shifokorlar bilan bog'lanishi, o'z sog'liq holatini kuzatishi va kerakli maslahatlarni olishlari mumkin. Bu, ayniqsa, pandemiya davrida muhim ahamiyatga ega bo'ldi.[1]

Ijtimoiy xizmatlar sohasida raqamli texnologiyalar yordamida aholi ro'yxatini yuritish, ijtimoiy yordamlarni taqsimlash va boshqa jarayonlar soddalashtiriladi. Davlat organlari va ijtimoiy tashkilotlar raqamli texnologiyalar orqali aholi bilan aloqani yaxshilaydi va xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi. Raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarda qo'llashning bir qator afzalliklari mavjud. Birinchidan, samaradorlikni oshirish. Raqamli texnologiyalar yordamida jarayonlar tezlashadi, xarajatlar kamayadi va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlari yaratiladi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar orqali ma'lumotlarni tez va oson tahlil qilish imkoniyati mavjud. Bu esa qaror qabul qilish jarayonini soddalashtiradi. Uchinchidan, raqamli texnologiyalar yordamida yangi biznes modellari va xizmatlar yaratiladi. Masalan, startaplar va kichik bizneslar raqamli platformalar orqali o'z mahsulotlarini bozorga chiqarishi

mumkin. To'rtinchidan, raqamli texnologiyalar ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali odamlar o'z fikrlarini, tajribalarini va bilimlarini baham ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi.[2]

Biroq, raqamli texnologiyalarni qo'llashda muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud. Birinchidan, raqamli bo'shliq. Raqamli texnologiyalarni qo'llashda barcha aholi qatlamlari teng imkoniyatlarga ega emas. Bu, ayniqsa, qishloq joylarida yoki kam rivojlangan hududlarda muhim muammo bo'lishi mumkin. Ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy hayotning himoyasi. Raqamli texnologiyalar orqali ma'lumotlar yig'ilishi va saqlanishi, shaxsiy hayotga tahdid solishi mumkin. Raqamli texnologiyalarni qo'llashda malakali kadrlar yetishmasligi. Raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash uchun maxsus bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan mutaxassislar zarur. Bu esa ta'lim tizimida o'zgarishlar va yangiliklar kiritishni talab qiladi. To'rtinchidan, raqamli texnologiyalarni qo'llashda iqtisodiy va ijtimoiy tengsizliklar kuchayishi mumkin. Raqamli iqtisodiyot rivojlanishi, ba'zi guruhlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishi, lekin boshqa guruhlar uchun esa muammolar keltirib chiqarishi mumkin.[3]

Xulosa:

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarda katta imkoniyatlar yaratadi. Ular samaradorlikni oshirish, yangi biznes modellari yaratish va ijtimoiy aloqalarni kuchaytirish imkonini beradi. Biroq, raqamli texnologiyalarni qo'llashda muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud. Raqamli bo'shliq, ma'lumotlar xavfsizligi, malakali kadrlar yetishmasligi va iqtisodiy tengsizliklar kabi muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuv zarur. Kelajakda raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarda yanada samarali qo'llash uchun davlat, biznes va jamiyat o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish lozim. Bu esa raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga va ijtimoiy farovonlikning oshishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva, N. (2020). "Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslar va amaliyot." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi.
2. Karimov, A. (2021). "Raqamli texnologiyalar va ularning ijtimoiy sohalardagi o'rni." Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. Maxmudov, D. (2019). "E-tijorat va raqamli marketing: nazariy va amaliy jihatlar." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi.
4. Qodirov, S. (2022). "Sun'iy intellekt va uning iqtisodiyotga ta'siri." Nukus: Qoraqalpog'iston Davlat Universiteti.
5. Murodov, U. (2021). "Raqamli texnologiyalar va ta'lim: yangi imkoniyatlar." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
6. Anvarov, R. (2020). "Ijtimoiy tarmoqlar va ularning iqtisodiy ta'siri." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
7. Sattorov, A. (2023). "Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar." Toshkent: O'zbekiston Innovatsion Rivojlanish Markazi.
8. Xudoyberdiyev, M. (2022). "Raqamli transformatsiya: iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarda yangi yondashuvlar." Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.